

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 26 mars 1895, kl. 12 midd.

Betänkande, angående villkoren för tillverkning af bränvin.

(2:a A.)

§ 10 mom. 1 och 2 samt § 12 mom. 1 i gällande förordning angående tillverkning af bränvin den 13 juli 1887 lyda enligt kungörelsen den 10 oktober 1890 sålunda:

§ 10.

1. För bränvin, tillverkad inom landet, skall efter afdrag af två procent, som äro skattefria, tillverkaren påföras skatt med 50 öre för hvarje liter af normalstyrka, hvarmed förstås bränvin, som vid + 15° å Celsii termometer innehåller 50 volymprocent alkohol.

2. Inbetalning af tillverkningskatt verkställs i landtränteriet, dock hvarje gång icke för mindre än 1,500 liter.

§ 12.

1. Af obeskattadt bränvin skola minst åttiofem procent såsom säkerhet för skatten vara liggande på nederlag. Återstoden eger tillverkaren utbetomma utan skattens erläggande, dock med skyldighet att före den 1 påföljande oktober erlägga derpå belöpande skatt, vid påföljd att Kongl. Maj:ts befallningshafvande eljest låter ofördröjligen utmäta densamma.

I en inom Första Kammaren väckt motion n:o 16, har greve De la Gardie anfört följande:

»Då, enligt Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 13 juli 1887 angående villkoren för tillverkning af bränvin, vid skatteförändring förhöjd skatt skulle kunna drabba redan tillverkad på nederlag liggande bränvin och derigenom framkalla en panikartad osäkerhet i affären utan att staten därför erhöles ökad inkomst, så torde ett tillägg till och en förändring uti ofvannämnda kongl. förordning vara af nöden.

Jag föranledes väcka förslag härom till följd af erfarenheten från föregående år, då vid ryktet om en skatteförhöjning de flesta, såväl enskilda som allmänna, nederlag blefvo på en gång uttagna och flera millioner kronor onödigtvis drogos ur den allmänna rörelsen. Att detta medförde stora förluster i räntor och omkostnader för alla dem, som togo ut sina nederlag och verkade tryckande på marknadspriset under sommaren och hösten, utan att staten härigenom tillskyndades någon som helst motsvarande fördel, är alldeles uppenbart.

Visserligen har Riksdagen vid alla de senaste skattehöjningarna för hvarje gång beslutit, att det redan tillverkade på nederlag liggande bränvinet icke skulle drabbas af förhöjd skatt, men då den kongl. förordningen ej lemnar trygghet härför, utan tvärtom, så måste alltid uppstå oro och ovisshet vid hvarje fråga om förhöjning af bränvinsskatt.

Som naturligt är anser tillverkaren, och för att kunna med något slags beräkning drifva sin affär, måste han så göra, att, då han erhållit vederbörligt tillstånd bedrifva sin tillverkning, han då också eger sköta sin affär under de villkor, som äro för handen, intill dess regering och riksdag besluta förändrade bestämmelser. Följaktligen disponerar tillverkaren vanligen genast det honom tillåtna quantum, 15 procent af tillverkningen, och låter de såsom statens säkerhet för skatten föreskrifna 85 procent kvarligga på nederlaget tills vidare. Detta parti säljes icke så sällan på leverans längre fram efter köparens bekvämlighet i den tanke, att, då man uppfyllt föreskrifna skyldigheter, man då också har rättighet drifva sin affär ostörd.

Rätteligen må man väl anse, att bränvinet är beskattadt så fort det passerat kontrollapparaten och blifvit i afräkningslängden uppfördt, äfven om staten, för att icke onödigtvis draga så stora kapital ur den allmänna rörelsen, lemnar anstånd med liqviden till dess varan skall ut i konsumtion. Huru skulle man eljest kunna anse, att de på nederlag kvarliggande 85 procent af tillverkningen äro tillräcklig garanti för hela skattebeloppet, om man ej antager detta belopp vara känt och

bestämdt vid varans inläggande på nederlaget; icke kunna de väl vara tillräcklig säkerhet för ett alldeles okänt förhöjdt skattebelopp.

Blifver nu ingen förändring uti den kongl. förordningen vidtagen i den rigtning, att förhöjd skatt kommer endast att drabba det bränvin, som tillverkas efter af Riksdag beslutad och af Kongl. Maj:t faststald skatteförändring, så kommer att upprepas vid hvarje fråga om skattehöjning detsamma som skedde föregående år, nemligen att alla som kunna skaffa penningar taga ut sina nederlag och söka på så vis rädda sig under alla omständigheter.

Att detta i främsta rummet kommer att ske med de kapitalstarka bolagens stora nederlag och äfven de större enskildes är säkert, så att om äfven mot förmodan något nederlag befundes åtkomligt, så blefve dock vinsten för staten högst obetydlig.

För att förekomma dylik skadlig panik får jag därför vördsamt hemställa, att Riksdagen ville för sin del besluta följande tillägg till § 10 mom. 2 i gällande kongl. förordning af den 10 oktober 1890 angående villkoren för tillverkning af bränvin:

Vid uttagning från nederlag gäller den skatt, som blifvit bränvinet påförd uti den under tillverkningsrätten förda afräkningslängd, och att § 12 mom. 1 får följande lydelse:

Af bränvin, för hvilket tillverkningsskatt ej blifvit erlagd i ränteri eller påförd allmänt nederlag, skola etc.»

På sätt motionären erinrat har Riksdagen vid föregående tillfällen, då höjning i bränvinstillverkningsskatten egt rum, från sådan höjning undantagit på nederlag liggande bränvin. Att nu, såsom motionären föreslagit, låta den i berörda hänseende af Riksdagen hittills utöfvade pröfningsrätt upphöra och i stället meddela uttrycklig bestämmelse derom, att vidtagen förhöjning af bränvinstillverkningsskatten ej skall drabba det vid tidpunkten för skattens höjande på nederlag liggande bränvin, kan utskottet för sin del icke förorda. Godkännandet af ett sådant förslag skulle nemligen, befarar utskottet, hafva till följd att vid de tillfällen, då anledning förefunnes antaga att nämnda skatt skulle blifva höjd, en onaturlig spekulation inom ifrågavarande näring komme att uppstå, vida större än den, som med nu gällande bestämmelser kan antagas förekomma. Bränvinstillverkarne skulle troligen vid dylika tillfällen så mycket som möjligt forcera bränningen för att kunna få största möjliga quantitet bränvin upplagdt på nederlag, i syfte att såmedelst och då en förhöjning i bränvinsförsäljningspriset kunde såsom en följd af skattens ökning påräknas, men bränvinstillverkarne å sin sida ej behöfde för det å nederlag liggande

bränvin erlægga höjd skatt, skörda ekonomisk vinst genom skattens ökning. Att dylika i spekulationssyfte vidtagna åtgärder ej skulle lända till gagn för det allmänna torde vara klart.

Utskottet, som sålunda anser, att Riksdagen fortfarande såsom hittills bör hafva i sin hand att vid de tillfällen, då höjning i bränvinstillverkningskatten ifrågakommer, efter sig företeende omständigheter pröfva, huruvida särskilda undantagsbestämmelser böra meddelas beträffande skatten för det å nederlag liggande bränvin, hemställer,

1:o) att grefve De la Gardies ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt gällande bränvinstillverkningsförordning är, såsom bekant, tillverkningskatten bestämd utan afseende å hvilket slags råmaterial vid tillverkningen användts.

I två inom Andra Kammaren väckta motioner hafva förslag framstälts om höjning i tillverkningskatten för bränvin, tillverkad af vissa slag af råämnen.

Sålunda har af herr *O. B. Olsson* i Maglehult i motion n:o 101, i hvilken motions syfte elfva af kammarens ledamöter förklarar sig instämma, föreslagits

»att Riksdagen måtte bifalla följande förslag samt vidtaga de förändringar i gällande kongl. förordning om tillverkning af bränvin, som deraf kan blifva en följd:

För bränvin, som tillverkas af majs, ris eller andra slag af råämnen, som äro af beskaffenhet att icke inom landet allmännare alstras, samt mjöl af alla slag, skall erläggas en förhöjd tillverkningskatt af 10 öre för hvarje liter bränvin. Om med här omförmälda råämnen äfven andra slag samtidigt användas för tillverkning af bränvin, skall äfven för sådant bränvin erläggas den förhöjda skatten.

Den, som till bränvinsbränning använder råämnen annorlunda än som härofvän blifvit stadgad, straffes med böter från 500 kronor till 1,500 kronor, samt erlägger dessutom en särskild förhöjd tillverkningskatt med 10 öre för hvarje liter bränvin, som på detta sätt olöfligen blifvit tillverkad.»

Vidare är af herr *N. Jönsson* i Gammalstorp i motion n:o 133, i hvilken motions syfte fem af kammarens ledamöter instämt, yrkadt, bland annat hvarom här nedan vidare förmäles, att Riksdagen måtte be-

sluta, »att bränvin, tillverkad af melass, åsättes 10 öre högre skatt på liter 50 procent än bränvin, tillverkad af andra produkter.»

Efter att hafva erinrat, hurusom vid flera föregående tillfällen hos Riksdagen gjorts framställningar i syfte att vid tillverkning af bränvin inom landet hindra användandet af majs med flera utländska produkter, anför förstnämnde motionär till stöd för sitt förslag följande:

»En förändring af vår bränvinslagstiftning i det angifna syftet är af behovet högeligen påkallad, såvida ej odlingen af potatis inom landet för bränvinstillverkningen skall i hög grad, om ej helt och hållet omöjliggöras. Detta senare förhållande har en desto större vikt och betydelse för vissa delar af vårt land, hvars jord är af så mager beskaffenhet, att den icke med säkerhet kan bära andra skördar än råg och potatis. Denna sistnämnda produkt har redan fått en allt för stark konkurrent i de utländska sädeslag, majs och ris m. m., som, synnerligast hvad det förstnämnda beträffar, i icke ringa grad utgör råmaterialet till vårt lands mer än tillräckligt stora bränvinstillverkning, och såmedelst nedtrycker priset på potatisen ända derhän, att icke arbetet på dess odlande på långt när blir betaldt, och tusentals mindre jordbrukare gå sin undergång till mötes, derest Riksdagen icke beslutar en högre beskattning på bränvin, tillverkad af majs, ris, hvete och råg, krossad eller okrossad, och detta äfven användt tillsammans med potatis. Hvad pressjästfabrikationen inom vårt land beträffar, kan jag icke föreställa mig, att denna skulle lida något otillbörligt intrång genom en högre beskattning på det bränvin, som tillverkas af dessa förutnämnda ädlare produkter; ty dessa fabrikers rättigheter måste rättvisligen grunda sig på tillverkningen af pressjäst och icke på biprodukten bränvin.

Så länge konsumtionen af bränvin i vårt land är så stor som nu beklagligen är fallet, måste det utan tvifvel vara en icke ringa fördel att för tillverkningen af detta bränvin använda egna och mindre kostsamma produkter än att inköpa sådana — låt vara ädlare — från utlandet, emedan ett sådant förfaringssätt utan tvifvel skall blifva en stor nationalförlust. Under förutsättning att, som jag hoppas, Riksdagen skall finna det vara för landet fördelaktigt, att en högre skatt påläggas sådant bränvin, som tillverkas af majs m. m. samt mjöl, och således godkänner det förslag, jag här nedan framställer, lærer det blifva nödvändigt, för att förminska svårigheterna vid kontrollen öfver tillverkningen, att, när bränvinstillverkaren vill utöfva sin tillverkning af nu omnämnda råämnen, sådant skall i god tid anmälas hos kontrollören på stället, hvarom föreskrift lämpligen kan lemnas i ordningsstadgan. Likaså

lärer det icke kunna undvikas, för att en säker kontroll skall kunna utöfvas vid tillverkningen, att under den tid majs och dylikt användas vid inmäskningen, då andra råämnen, såsom potatis m. m., samtidigt dertill användas, den förhöjda skatten i sådant fall måste drabba allt det bränvin, som deraf erhålles.»

Herr N. Jönsson åter anför, bland annat, följande:

»Bränvinsbränningen inom landet torde inom kort, för så vidt icke lagstiftningen skyndsamt kommer emellan, komma att öfvergå till storindustrien — hufvudsakligast sockerfabrikerna och pressjästfabrikerna — i stället för att såsom hittills vara en binäring till jordbruket. Att så skall blifva förhållandet, torde framgå derutaf, att sockerfabriksegarne redan i år äro betänkta på att vid fabrikerna uppföra större brännerier — några äro förut uppförda — för tillverkning af bränvin af melassen, som numera icke med fördel kan exporteras, samt derutaf att bränvinstillverkningen vid pressjästfabrikerna — måhända till följd af allt för lindriga bestämmelser vid fabrikationen — allt mer och mer visat tendens att stiga.

Att storindustriens öfvertagande af bränvinstillverkningen inom landet skall verka skadligt och ruinerande för landets potatisodlare och bränvinsbrännare, ligger i öppen dag. Sockerfabrikernas förut gynsamma ställning torde icke heller vara i behof af att ytterligare gynnas på potatisproducenternas och bränvinsbrännarnes bekostnad.»

Såsom bevis för riktigheten af de sålunda anförda förhållanden samt för behofvet af lagstiftningens skyndsamma mellankomst i förevarande afseende, hänvisar sistnämnde motionär till innehållet i en utaf Kristianstads läns hushållningssällskap till landtbruksstyrelsen under sistlidne december månad aflåten skrifvelse; och förmenar motionären, att hvad i denna skrifvelse blifvit anfördt eger sin tillämplighet äfven inom andra delar af landet, der potatisodling och bränvinsbränning utöfvas. Berörda skrifvelse är i de af motionären åberopade delar så lydande:

»Tillverkningen af bränvin här i landet har hittills haft sin hufvudsakliga betydelse såsom en binäring till landtbruket och såsom sådan af statsmagterna varit erkänd och betraktad, ity att densamma bedrifvits icke så mycket i förhoppning på vinst genom försäljning af den tillverkade spriten, som fastmer för erhållande af dranken, hvilken genom sina beståndsdelar, fett- och ägghviteämnen, obestriddligen eger högsta värde såsom kreatursfoder och derigenom varit ett kraftigt medel till befrämjande af ladugårdsskötselns alla grenar och till framkallande af grödor på svag jord.

Bränvinstillverkningen har härigenom, der den bedrifvits, verkat

till höjande af jordens fruktbarhet, hvilket så mycket klarare framträder, som tillverkningen gemenligen bedrifvits i trakter, der den magra och torra jorden, i saknad af den möjlighet till riklig gödning, som genom potatisodling och bränvinstillverkning vinnes, skulle vara ganska ofruktbar och lemna ringa eller ingen inkomst af odlingen.

Bränvinstillverkningens stora betydelse för jordbruket ligger sålunda i öppen dag, likasom att en förändring i tillverkningen derhän, att densamma upphörde att vara en binäring till jordbruket och i stället blefve en fabriksrörelse i stort, helt och hållet skulle omstörta hushållningen i de trakter af landet, der densamma bedrifvits i sammanhang med jordbruk, och blifva ödesdiger för dem, som odla potatis till afsalu.

Emellertid har under den senaste tiden en dylik bränvinstillverkningens tendens att öfvergå till storindustri börjat visa sig, ej blott derigenom, att en allt större myckenhet bränvin tillverkas i sammanhang med pressjästberedningen, utan äfven i ännu högre grad derigenom, att man i sammanhang med hvitbetssockertillverkningen börjat vid dylika fabriker anlägga brännerier för att tillgodogöra sig melassen, hvilken numera icke med fördel kan exporteras.

Då bland dessa fabriker, hvilkas antal för hvarje år växer, det ena slaget disponerar öfver ett råmaterial så billigt, att intet annat kan dermed i billighet jämföras, enär råvaruvärdet och tillverkningskostnaden vid användande af melassen uppgå till allenast omkring åtta, högst tio öre för hvarje liter, och det andra slaget åtnjuter den stora fördelen att ega rätt till bränvinstillverkning hela året, samt vinst dessutom erhålles antingen af jätten eller bränvinet eller af bådadera, allt efter konjunkturerna, är det uppenbart, att inga i sammanhang med landtbruk drifna brännerier kunna uthärda konkurrens med nämnda fabriker, utan måste upphöra med tillverkningen eller ombildas till några få i stor skala och utan sammanhang med landtbruk drifna spritfabriker.

Enligt officiella uppgifter tillverkades under tillverkningsåret 1892—1893 öfver 31,000,000 liter bränvin i hela landet, deraf vid åtta pressjästfabriker 6 à 7 millioner liter. Under förutsättning, att den vid pressjästfabrikerna hittills varande tillverkningen af bränvin icke komme att minskas, hvartill ingen tendens förefinnes, utan snarare motsatsen, samt med beräkning att vid i gång varande sockerfabriker årligen kunna tillverkas omkring 11,000,000 liter och derutöfver, hvilket vid jämförelse med den tillverkning, som hittills egt rum vid de sockerfabriker, der brännerier redan anlagts, ingalunda är en hög siffra, så erhålles en sammanlagd tillverkning vid dessa fabriker af 17- till 18,000,000 liter, motsvarande nära nog två tredjedelar af den här i landet behöfliga myckenhet bränvin.

Med de antydda förhållandena för ögonen är alldeles uppenbart, att allt jordbruk, som nu kunnat bedrivas på lättare jord eller jord af mindre god beskaffenhet och uteslutande haft sin förutsättning i att kunna odla råg och potatis, går sin gifna undergång till mötes, då potatissprit helt enkelt försattes ur stånd att kunna konkurrera med jäst- och melassbränvin. Som en nationel tillbakagång måste det då anses, om jordbruket på redan i och för sig svag jord skall beröfvas sitt existensvilkor.

Man har äfven i andra länder uppmärksammat den fara, som hotar jordbruket genom bränvinstillverkningens öfvergång från att vara en landtbrukets binäring till storindustri. Så har man t. ex. i Tyskland sökt reglera förhållandena genom olika beskattning.

Äfven andra sätt att motverka tillverkningens fullständiga uppgående i storindustri äro möjliga t. ex. höjd skatt för sprittillverkning af majs och melass; inskränkning i pressjästfabrikernas rätt till bränvinstillverkning till allenast den tid af året, då öfriga brännerier ega tillverkningsrätt; nedsättning af maximitillverkningen för hvarje tillverkningsdygn från nuvarande 5,000 till exempelvis 3,000 liter m. fl.»

Vid behandling af föreliggande motioner har utskottet satts i tillfälle taga kännedom om innehållet af ett utaf Stockholms läns hushållningssällskap i frågan afgifvet yttrande, och då detta syntes utskottet i flera afseenden beaktansvärdt, har utskottet ansett sig böra här meddela innehållet af detsamma; varande ifrågavarande yttrande i nedanintagna delar så lydande:

»I en till Stockholms läns hushållningssällskap den 22 nästlidne december afåten skrifvelse har Kristianstads läns hushållningssällskap, med bifogande i afskrift af en samma dag till kongl. landtbruksstyrelsen insänd skrifvelse, anhållit, att de bland hushållningssällskapen, inom hvilkas område sprittillverkningen har betydelse såsom binäring till jordbruket, ville medverka dertill, att jordbrukets intressen uti här i fråga varande afseende måtte på bästa sätt tillgodoses.

I den nämnda framställningen till kongl. landtbruksstyrelsen framhålles hufvudsakligen,

Då man inom Kristianstads län, der det största antalet af landets potatisbrännerier äro belägna och der jordbruket haft stora fördelar genom brännerierna, med största oro ser den hotande faran, så har Kristianstads läns hushållningssällskap velat fästa kongl. landtbruksstyrelsens uppmärksamhet på den föreliggande faran samt anhållit, att sty-

relsen måtte, på sätt lämpligt syntes, hos regering och Riksdag vidtaga allvarliga och kraftiga åtgärder till förebyggande af, att den i förening med jordbruk existerande bränvinsbränningen undertrycktes och derigenom ett förkrossande slag träffade landtbruket på den potatisodlande jorden i vårt land.

Då Stockholms läns hushållningssällskap för sin del icke kan dela den uppfattning, som i Kristianstads läns hushållningssällskaps framställning till landtbruksstyrelsen är uttalad, men med afseende å den förevarande frågans betydelse anser sig böra gifva sin åsigt i densamma till känna, tillåter sig sällskapet till sakens belysande anföra följande.

Utan att på något sätt vilja förringa värdet af bränvinsbränningen såsom binäring till jordbruket, hvarigenom detta erhåller ett värderikt tillskott i dranken såsom ett utmärkt kraftfodermedel, torde det dock vara riktigast att först något granska de orsaker, som bidragit att minska denna handterings bedrivande vid en mängd mindre brännerier för att i stället drifvas vid ett mindre antal större dylika, innan man förordar att genom lagstiftningsåtgärder söka återföra bränvinsbränningen till en sådan binäring till jordbruket, att den ej finge bedrifvas annat än i mindre skala vid en massa små brännerier.

Orsaken dertill att åtskilliga mindre brännerier nedlagt sin verksamhet, hvilket förhållande klart belyses genom den af kanslirådet Lindeberg vid landtbruksakademiens sammanträde den 17 september nästlidna år lemnade statistiska redogörelse i ämnet, torde först och främst böra sökas deruti, att dessa mindre brännerier ej kunnat följa med den tekniska utveckling, som denna handtering på den senare tiden undergått, hvarigenom större och säkrare utbyte erhållits af de använda råprodukterna, hvilka sålunda fördelaktigare kunnat afyttrats vid de större brännerierna, der nyare tidens förbättringar kunnat tillgodogöras och en omsorgsfullare teknisk ledning egnas denna handtering.

Dertill kommer den hastiga utvecklingen af kommunikationsväsendet genom byggande under senaste tiden, synnerligast i Skånes potatisodlande distrikt, af ett antal nya jernvägar, de der underlättat transporten af potatis från aflägsnare orter till de större brännerierna samt möjliggjort drankens återtransport till de potatisodlande jordbrukarne, hvilka därför ansett med sin fördel förenligt att nedlägga sina små brännerier och i stället afyttra sin potatis till närbelägna större brännerier.

Häraf torde framgå, att anläggningen af ett större bränneri i stället för flera mindre dylika kan bereda ett väsentligt bättre utbyte af de använda råmaterialerna, utan att jordbruket därför går miste om den för

detsamma värdefulla dranken, och att därför en sådan förändring af tillverknings sättet, långt ifrån att skada, kan vara till gagn för jordbruket.

Att bränvinsbränning i förening med pressjästberedning här och der i landet uppstått, torde ej vara att beklaga, då derigenom andra orters jordbruk än de, der potatisodling hufvudsakligen bedrifves, kunna komma i åtnjutande af alla de fördelar, som äro förenade med erhållandet af dessa fabrikers biprodukt, dranken, hvilken, såsom i den omnämnda skrifvelsen yttras, genom sina beståndsdelar, fett och ägghviteämnen, obestriddligen eger högt värde såsom kreatursfoder.

Ej mindre än tre dylika fabriker äro belägna inom Stockholms län och en i Stockholms stad, hvilka alla inverka förmånligt på kringliggande jordbruks höjande, derigenom att de lemna ett kraftigt medel till befrämjande af ladugårdsskötseln. Det vore enligt sällskapet mening i hög grad obilligt och äfven orättvist, om man genom försvårande af pressjästfabrikernas verksamhet förorsakade förluster för jordbruket i vissa delar af landet till förmån för detsamma i andra delar.

Om den i sammanhang med hvitbetssockertillverkningen började bränvinsbränningen af melassen torde vara väl tidigt att fälla något om-döme, allra minst huru denna kan komma att i en framtid inverka på bränvinsbränningen i sin helhet, ty hittills har det visat sig, att denna tillverkning haft att kämpa med många svårigheter och ej ännu lyckats åstadkomma en produkt, som i värde kan motsvara annan råsprit.

I fråga om de sätt, hvilka anförts såsom egnade att hindra bränvinstillverkningens öfvergång till storindustri, tillåter sig sällskapet göra följande erinringar.

Att man i Tyskland sökt reglera förhållandena mellan de större och mindre brännerierna genom olika beskattning, torde hafva sin grund i deras sätt för skattens beräkning, hvilken stöder sig på jäskarens rymd och ej såsom hos oss på mängden tillverkad sprit, i följd hvaraf de större, väl skötta brännerierna kunna med samma storlek på jäskaren uttaga en större kvantitet sprit än de mindre, som ej äro i tillfälle att bedrifva sin tillverkning lika rationellt som de förra. Vid lika beskattning efter jäskarens rymd skulle alltså de små brännerierna faktiskt komma att erlægga en högre skatt på tillverkad spritkvantitet än de större.

Kristianstads läns hushållningssällskap föreslår en höjning af skatten för sprittillverkning af majs och melass. Om emellertid, medelst förhöjd tillverknings skatt, bränvinsbränning af majs, hvars pris redan genom tull fördyrats till skydd för potatisodlingen inom vårt land, blefve ytterligare försvårad, skulle jordbrukarne i de trakter, der hufvudsakligen majs

måste användas för bränvinsbränning och hvilka nu för höjande af sin ladugårdsskötsel hafva att tillgå ett kraftfodermedel, hvars fodervärde vida öfverträffar potatisdranken, nödgas gå förlustige alla de fördelar, som genom bränvinsbränningen kunna komma jordbruket till godo. Äfven de skånska potatisodlande jordbrukarne skulle under vissa år lida men af en dylik skatteförhöjning, då de måste ersätta bristande potatis-tillgång med import af majs. Kontrollen öfver en bränvinstillverkning med högre beskattning för olika råvaror torde äfven möta så stora svårigheter, att den omöjligen kan utföras med de nuvarande kontrol-lanternas antal.

Att lägga högre skatt på det bränvin, som indirekt tillverkas af hvitbetor genom tillgodogörande af den vid sockertillverkningen erhållna melassen, torde näppeligen vara rättvist, då derigenom det förhållande uppstode, att tvenne jordbrukare i Skåne, af hvilka den ene odlade potatis och den andre hvitbetor, skulle vid tillverkning af samma produkt af svenska staten beskattas på olika sätt. Den tid torde dessutom redan vara inne, då sockertillverkningen af betor har att kämpa mot stora ekonomiska svårigheter till följd af öfverproduktion. Att därför under sådana förhållanden genom skatteförhöjning å en dess bi-produkt ytterligare öka dessa svårigheter torde ej vara klokt, då derigenom den betodlande jordbrukaren blefve den, som slutligen finge sitta emellan genom låga pris på sin betskörd.

Det jemväl föreslagna sättet att inskränka pressjästfabrikernas rätt till bränvinstillverkning till allenast den tid af året, då öfriga brännerier ega tillverkningsrätt, synes sällskapet icke heller vara välbetänkt, ty härigenom skulle ju afnämare af nödvändighetsartikeln pressjäst ej blifva i tillfälle att erhålla dylik vara af svensk tillverkning från den 1 maj till den 1 oktober. En tidsenlig reform i bränvinstillverkningen torde snarare böra syfta derhän, att bränvinstillverkning i allmänhet tillåtes under hela året, ty den inskränkning deri, som nu förefinnes, torde hafva sin grund i det förhållande, att, då detta stadgande tillkom, stallfodring af kreaturen under hela året ej var så allmän som nu, hvarigenom dranktillskottet väl ej ansågs vara behöfligt annat än under de månader af året, då kreaturen i allmänhet fodrades inom hus.

Att slutligen nedsätta maximitillverkningen för hvarje tillverkningsdygn från nuvarande 5,000 till 3,000 liter, torde väl vara ett sätt att i någon mån återupplifva bränning på en mängd mindre brännerier, men detta kan enligt sällskapets förmenande ej vara rätta sättet för höjande af denna industri. Dessutom skulle nedsättning af nuvarande maximitillverkning vara ett bra hårdt slag och en orättvisa emot de fabriker,

som redan äro i verksamhet och grundat sin anläggning på nuvarande lagbestämmelser. Det naturligaste och tillförlitligaste sättet för höjande af ifrågavarande industri synes sällskapet vara, att denna i likhet med andra till jordbruket hörande binäringar, såsom exempelvis hvitbetssockertillverkningen, öltillverkningen och mejerihandteringen, får utveckla sig till en industri, som med tillgodogörande af alla tekniska framsteg, med tidsenlig såväl teknisk som merkantil skötsel kan ernå det högsta möjliga utbyte af de använda råvarorna och derigenom sätta jordbrukarne i tillfälle att säkrast och varaktigast erhålla god betalning för sin skörd och ett billigare kraftfoder för sina kreatur.

Sällskapet tillåter sig slutligen erinra derom, att ett bränneri, det må drifva sin tillverkning i huru stor skala som helst, icke kan existera utan att vinna afsättning för sina produkter vid eget jordbruk eller hos kringboende jordbrukare, och att därför bränvinstillverkningen, äfven om den bedrifves som storindustri, måste blifva till stort gagn för jordbruket.

I följd af här ofvan uttalade uppfattning finner sig sällskapet förhindradt att biträda det syfte, som uttalas i Kristianstads läns hushållningssällskaps ofvan omförmälda skrifvelse eller vidtagna någon annan åtgärd i förevarande fråga.» — — — — —

Äfven andra läns hushållningssällskap, särskildt Östergötlands och Gotlands, hafva, enligt hvad utskottet inhemtat, uttalat sig afvisande gent emot de ifrågasatta nya bestämmelserna angående bränvinstillverkningen.

Då till stöd för nu föreliggande förslag åberopats den i Tyskland i förevarande ämne gällande lagstiftning, har utskottet låtit sig angeläget vara att taga kännedom om denna lagstiftning; och får utskottet här meddela hufvudgrunderna af densamma.

De tyska brännerierna indelas, med afseende å beskattningen, i två hufvudgrupper, nemligen jordbruksbrännerier, d. v. s. sådana, der bränvinstillverkningen är en binäring till eget jordbruk, samt industriella brännerier, bland hvilka man skiljer mellan pressjästfabriker och andra industriella brännerier. Brännerier, som tillverka bränvin af melass och hvitbetor, räknas för närvarande till jordbruksbrännerier samt njuta samma förmåner som dessa.

Hvad först angår beskattningen vid *jordbruksbrännerierna*, så utgår vid dessa brännerier i allmänhet dels en, enligt lag af den 24 juni 1887

bestämd, fabrikats- eller konsumtionsskatt, dels ock en sedan gammalt bruklig s. k. mäskvolymsskatt.

Fabrikats- eller konsumtionsskatten utgår med olika belopp, beroende på i hvilken omfattning ifrågavarande brännerier drifva sin tillverkning. Till den lägre skatten, utgörande 50 pfennige per liter å 100 procent alkohol, får hvarje bränneri blott bringa i handeln en viss kvantitet bränvin, den s. k. kontingenten. Denna kontingent, hvilken för närvarande bestämmes för tre år i sänder, beräknas under antagande af en årsförbrukning inom landet af $4\frac{1}{2}$ liter absolut alkohol per individ, hvilken bränvinsmängd sedan fördelas på alla till kontingent berättigade brännerier i förhållande till deras förutvarande tillverkning. Hvad som från bränneriet bringas i marknaden till förtäring utöfver denna kontingent belägges med en skatt af 70 pfennige per liter å 100 procent alkohol.

Mäskvolymsskatten åter utgår med 1 mark 31 pfennige per hektoliter mäskvolym. Denna skatt nedsättes något vid smärre jordbruksbrännerier, hvilka blott bränna mellan den 1 oktober och den 15 juni, samt bortfaller alldeles dels vid de minsta brännerierna, hvilka i stället få betala en viss fixerad summa för hela året, dels ock för alla brännerier under tiden mellan den 16 juni och 30 september, då i stället i den till 50 pfennige bestämda konsumtionsskatten inträder en höjning med 16—20 pfennige per liter. Att märka är, att ifrågavarande brännerier kunna välja mellan mäskvolymsskatt och ett tillägg till den med 50 pfennige utgående konsumtionsskatten, hvilket tillägg — beräknadt med hänsyn till den omfattning, hvari brännerierna drifva sin tillverkning — uppgår till 12, 14, 16, 18 eller 20 pfennige per liter.

De *industriella brännerierna* få ej kontingent och vid dessa brännerier utgår ej någon mäskvolymsskatt. Beskattningen här utgöres allenast af en enligt ofvannämnda lag bestämd fabrikats- eller konsumtionsskatt, hvilken utgår: för pressjästfabriker med 70 pfennige och för andra industriella brännerier med 66—70 pfennige, allt per liter å 100 procent alkohol.

Af bränvin, hvarför skatt utgår med 70 pfennige, kan hvarje bränneri tillverka huru mycket som helst, allenast med den inskränkning, att de större och största brännerierna, både jordbruks- och industriella brännerier, erlægga en särskild tilläggsskatt af respektive 2 och 4 pfennige per liter.

För närvarande förberedes i Tyskland ett nytt lagförslag om beskattning af bränvin. Detta förslags viktigaste bestämmelser torde vara:

1:o) en efter bränneriernas produktion afpassad progressiv skatt skulle införas, och genom denna skatt skulle bildas ett slags export-

fond, afsedd att underlätta afsättningen vid inträffad öfverproduktion;

2:o) en skarpare begränsning skulle göras mellan jordbruks- och industriella brännerier, hvarvid melassbrännerierna skulle räknas till de industriella;

3:o) kontingenteringen skulle ske blott hvar femte år, och intet nytt bränneri finge kontingenteras högre än 80,000 liter; samt

4:o) de mindre jordbruksbrännerierna skulle gynnas ännu mera än förut.

Till upplysning, i hvilken mängd olika råämnen blifvit inom Sverige under femårsperioden 1890—1894 för tillverkning af bränvin och pressjäst förbrukade, får utskottet meddela följande å finansdepartementets kontroll och justeringsbyrå utarbetade öfversigt:

Råämnen, använda för tillverkning af bränvin och pressjäst:

Till- verkningsår.	Spanmål, kilogram.							Potatis.	Melass.
	Råg.	Korn.	Bland- säd.	Majs.	Ris.	Annan spanmål.	Summa.	hl.	kg.
1889/90	4,760,908	6,959,929	2,635,525	3,347,301	1,850	532,957	18,238,470	1,597,786	483,750
1890/91	6,148,736	8,227,602	4,267,676	13,380,217	18,104	857,014	32,899,349	1,030,534	1,078,650
1891/92	4,562,221	6,988,640	3,799,091	12,768,754	—	742,681	28,861,387	1,221,571	1,269,000
1892/93	5,319,414	7,077,097	3,706,289	6,383,144	—	654,829	23,140,773	1,278,745	2,823,909
1893/94	6,610,463	8,164,611	3,560,811	5,868,828	—	437,703	24,642,416	1,634,059	1,607,915

Af ofvanangifna råämnesmängder hafva vid pressjästfabrikerna användts följande belopp:

Tillverkningsår.	Spannmål, kilogram.							Potatis.	Melass.
	Råg.	Korn.	Bland-säd.	Majs.	Ris.	Annan spannmål.	Summa.	hl.	kg.
1889/90	4,412,473	3,173,005	1,550	1,764,699	1,850	251,910	9,605,487	6,677	— —
1890/91	4,723,991	3,936,088	54,380	1,899,084	18,104	372,927	11,004,574	10,974	— —
1891/92	4,447,458	3,551,976	1,940	2,862,293	— —	491,340	11,355,007	12,612	— —
1892/93	4,860,096	3,882,273	297,941	2,086,475	— —	424,986	11,551,771	21,269	— —
1893/94	5,683,234	4,340,376	— —	2,583,044	— —	325,165	12,931,819	17,871	— —

För förevarande frågas allsidiga bedömande är det tydligen af största vikt att erhålla utredning om det olika utbyte af bränvin, som erhålles, samt de olika tillverkningskostnader, som uppstå, i händelse det ena eller andra slaget af råämnen vid tillverkningen användes. Motionärerna hafva härutinnan ej förebragt någon utredning. En sådan är äfven förenad med stora svårigheter, och ett fullt noggrant resultat i förevarande hänseende torde ej kunna åstadkommas utan en föregående, på tekniska insigter grundad, synnerligen omfattande undersökning. För bedömande af befogenheten af de utaf motionärerna nu gjorda yrkanden torde emellertid nedan angifna, från finansdepartementets kontroll och justeringsbyrå erhållna approximativa siffror vara till fyllest.

På grund af från kontrollpersonalen under nästlidet år till nämnda byrå insända uppgifter angående bränvinstillverkningen läser man kunna antaga, att vid sprittillverkning, med användning af nedannämnda råämnen jemte tillsats af nödig kvantitet malt, utbytet af bränvin utgör:

af 1 hektoliter potatis omkring 16 liter bränvin à 50 procent

„ 100 kilogram majs „ 75 „ „ „ „ „

„ 100 „ melass „ 57 „ „ „ „ „

Med tillämpning vidare af de i förutnämnda uppgifter angifna pris å de olika råämnena, kan materialkostnaden för 1 liter bränvin à 50 procent beräknas utgöra:

vid tillverkning med användning af potatis omkring 13 öre

„ „ „ „ „ majs „ 14 „

„ „ „ „ „ melass „ 9 „

Med afseende å nyssnämnda, såsom materialkostnad för bränvin, framställt af majs, angifna belopp, 14 öre per liter, är dock att märka, att vid beräkningen af detta belopp majsen upptagits till det varupris, som detta sädesslag betingade före den genom kungörelsen den 5 sistlidne januari vidtagna tullförhöjning. Då, såsom ju är att antaga, genom den sålunda bestämda, af innevarande Riksdag ytterligare förhöjda tullsatsen för omalen majs priset å detta sädesslag höjes, åstadkommes härigenom en ej oväsentlig ökning i tillverkningskostnaden för bränvin, framställt af majs.

Vidare är att beakta, att det vid bränvinsbränning med användning af melass erhållna affall, hvilket ej kan till utfodring åt kreatur användas, icke kan anses hafva något värde, under det att åter den vid bränvinstillverkning af potatis eller majs såsom biprodukt erhållna dranken, såsom bekant, utgör ett värdefullt kraftfoder. Detta förhållande motväger naturligen i sin mån den fördel, melassbrännerierna ega deri, att den vid dem använda råvaran betingar ett billigare pris än det vid andra brännerier begagnade råmaterial. Att berörda förhållande är af ganska stor betydelse för förevarande fråga, framgår af följande från kontroll- och justeringsbyrån erhållna upplysningar angående drankens mängd och värde.

Mäskan vid de svenska potatis- eller majsbrännerierna har en mycket vexlande sockerhalt, från 9 till 17 procent. Då man kan antaga, att efter utjäsningen alkoholhalten utgör hälften af sockret, kommer således alkoholhalten i den utjästa mäskan att vexla mellan 4.5 och 8.5 procent. Vid destilleringen bortgår denna alkohol tillsammans med något vatten och bildar råbränvinet, som under tillverkningsåret 1893—1894 för hela riket hade en medelstyrka af 76.7 procent. Om man för enkelhetens skull antar den utjästa mäskans alkoholhalt till ett medeltal af 7 procent samt råbränvinets styrka till 77 procent, så öfvergå, vid destillation, af 100 delar mäsk 7 delar alkohol + 2.1 delar vatten till råbränvin. I dranken återstå således 90.9 delar, hvadan drankens volym förhåller sig till råbränvinets som 90.9 : 9.1, d. v. s. man erhåller ungefär tio gånger så mycket drank som råbränvin. Reduceras nu råspriten af 77 procent till normalstyrka eller 50 procent, så erhålles af 1 liter råsprit 1.54 liter af normalstyrka. Mot hvarje liter 50-procentigt bränvin svara sålunda ungefär 7 liter drank. Vid brännerier, som verkställa destilleringen med vattenånga — hvilket de flesta numera göra — blir drankmängden ännu större. Hvad drankens värde beträffar, anser man majs- och potatisdranken i allmänhet betäcka brän-

vinets tillverkningskostnad. Dess saluvärde uppgifves till omkring 35 öre per 100 liter, hvadan priset för ofvannämnda, mot 1 liter 50-procentigt bränvin svarande drankmängd blir omkring 2½ öre.

Af det ofvan anförda torde framgå, att bestämmelser, sådana som motionärerna föreslagit, skulle verka såsom förbud att vid tillverkning af bränvin använda de i förevarande motioner omförmälda råämnen — en åtgärd, som, enligt utskottets förmenande, skulle innebära ett allt för stort ingrepp i den näringsfrihet, som bör tillkomma bränvinstillverkningen såsom varande en inom landet tillåten näring. Det synes utskottet deremot kunna med fog ifrågasättas, huruvida icke, då tillverkningskostnaden för bränvin, tillverkadt af melass, otvifvelaktigt något understiger tillverkningskostnaden för bränvin, framställt af andra råämnen, skatten för bränvin, tillverkadt af förstnämnda råvara, borde till utjemnande af berörda förhållande i någon mindre mån, än nu föreslagits, höjas. Med hänsyn emellertid till den ringa erfarenhet, som ännu i vårt land vunnits beträffande användningen af melass vid sprittillverkning, och i betraktande jemväl af de synnerliga svårigheter ur kontrollsynpunkt, som bestämmelser om olika skatt för bränvin, tillverkadt af olika slag af råämnen, tydligen skulle medföra, finner utskottet ej skäl förorda, att för det närvarande någon åtgärd vidtages till ändring af i ämnet nu gällande bestämmelser.

På grund af hvad utskottet sålunda anför, får utskottet hemställa:

2:o) att herr O. B. Olssons ifrågavarande motion icke måtte bifallas; samt

3:o) att herr N. Jönssons förevarande motion, i hvad densamma afser förhöjning i tillverkningskatten för bränvin, tillverkadt af melass, ej för närvarande måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I ofvanberörda af herr N. Jönsson i Gammalstorp väckta motion föreslås derjemte, att Riksdagen måtte besluta den ändring i gällande bränvinstillverkningsförordning, »att maximitillverkningen vid hvarje bränneri nedsättes från 5,000 till 3,000 liter per dygn».

Detta motionärens yrkande läser väl afse den i bränvinstillverkningsförordningen förekommande bestämmelse, att, i händelse tillverkningen öfverstiger 5,000 liter i medeltal för hvarje tillverkningsdygn, en af-

gift af 10 öre skall, förutom stadgad skatt, utgå för hvarje liter, hvar med det tillverkade bränvinet öfverstiger en medeltillverkning, beräknad efter 5,000 liter för hvarje tillverkningsdygn; och torde motionären med sitt förslag åsyfta, att det i nyssberörda stadgande angifna belopp 5,000 liter nedsättes till 3,000 liter.

Utskottet finner ej giltigt skäl föreligga för den ifrågasatta ändringen. En bestämmelse sådan som den föreslagna skulle för öfrigt ej blifva af någon så synnerligen stor praktisk betydelse, enär, enligt hvad utskottet inhemtat, af de i riket år 1893/94 varande 137 brännerierna allenast 11 hade en tillverkning öfverstigande 3,000 liter i medeltal för hvarje tillverkningsdygn. Motsvarande antal för år 1892/93 utgjorde resp. 142 och 7.

Utskottet hemställer,

4:o) att herr N. Jönssons förevarande förslag icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 mars 1895.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Herrar *Almström* och *af Burén* hafva anhållit få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af de i detta betänkande omförmälda frågor.